

KOMITET DO SPRAW RADIA I TELEWIZJI
„POLSKIE RADIO I TELEWIZJA”
OŚRODEK BADANIA OPINII PUBLICZNEJ
I STUDIÓW PROGRAMOWYCH
02-625 Warszawa, ul. Woronicza 17, tel. 43-87-92

KOMUNIKAT Z BADAŃ

Nr 41

grudzień 1974 r.

PROBLEMY MORALNOŚCI ZAWODOWEJ

W roku 1974 OBOPSP przeprowadził na próbie reprezentatywnej dla ogółu społeczeństwa polskiego od lat 16 sondaż opinii dotyczących: - typowych dróg awansu zawodowego oraz - wagi przywiązywanej do osiągnięć zawodowych i do przestrzegania zasad moralności na tym odcinku życia.

1. Opinie o dźwigniach awansu zawodowego

Drogi awansu, które zdaniem badanych najczęściej bywają skuteczne układają się w następującej kolejności:

	<u>Dane w %^{x/}</u>
1. podnoszenie kwalifikacji	43
2. protekcje	41
3. pracowitość, własny wysiłek	41
4. zdolności i inicjatywa	37
5. aktywność społeczno-polityczna	27
6. umiejętność przypodobania się zwierzchnikom	22
7. spryt	20

/odsetki przekraczają 100%, gdyż badani mogli wskazywać bez ograniczeń na różne czynniki/

^{x/}

Przy jednakowym rozkładzie procentów, kierowano się w rangowaniu różnicami ułamkowymi

Czynnik ogólnie najczęściej podkreślany - podnoszenie kwalifikacji uzyskiwał coraz więcej głosów w miarę rosnącego poziomu wykształcenia do średniego włącznie, po czym - w grupie z wykształceniem wyższym - tracił nieco głosów. I tak najczęściej wskazywali na to ludzie z wykształceniem zasadniczym zawodowym - średnim /w ok.50%/; - najrzadziej osoby bez wykształcenia podstawowego /tylko w 28%/.

Rola różnych dróg awansu była niejednakowo postrzegana w różnych grupach społeczno-zawodowych. I tak:

- wśród rolników; I miejsce uzyskała pracowitość; II - protekcja, III - zdolności;
- wśród robotników niewykwalifikowanych; I miejsce - zwiększenie kwalifikacji; II - pracowitość /wysiłek własny/; III - protekcja;
- wśród robotników wykwalifikowanych; I miejsce - kwalifikacje; II - zdolności; III - protekcja;
- wśród pracowników umysłowych bez wyższego wykształcenia: I miejsce - kwalifikacje; II - protekcja; III i IV /na równi/ zdolności i pracowitość;
- wśród pracowników umysłowych z wyższym wykształceniem: I miejsce - aktywność społeczno-polityczna; II - pracowitość, III - protekcja;

2. Wartości cenione przez badanych

Osiągnięcia zawodowe i powodzenie w pracy /jako wartość ceniona spośród sześciu zaoferowanych do wyboru/ - znalazły się na trzeciej pozycji, po dobrobycie materialnym i "komforcie" psychicznym" /tj. spokoju i bezkonfliktowych stosunkach z otoczeniem/.

Oto rangi poszczególnych wartości, według liczby uzyskanych głosów wśród ogółu^{x/}.

- I. możliwie wysoki poziom życia /48%/
- II. własny spokój i zgoda z otoczeniem /45%/
- III. osiągnięcia zawodowe /38%/
- IV. szacunek ludzki /28%/
- V. poczucie słuszności własnego postępowania /dobre samopoczucie moralne/ /19%/
- VI. możliwość działania i wpływu na sprawy ogólnospołeczne /6%/

Atrakcyjność sukcesów zawodowych akcentują zwłaszcza osoby w wieku 20-24 lat, po czym popularność tej wartości maleje i to szczególnie wyraźnie po ukończeniu lat 40.

Wymienione wartości niejednakowo cenione były w poszczególnych grupach społeczno-zawodowych. Ich rangi w obrębie różnych grup przedstawia następująca tabela:

Grupa zawodowa	Wartości i ich rangi					
	wysoki poziom życia	spokój i zgoda z otoczeniem	osiągnięcia zawodowe	szacunek ludzki	poczucie słuszności swego postępowania	możliwość wpływu na sprawy ogólnosp.
rolnicy	2	1	4	3	5	6
rob. niewykwalf.	2	1	3	4	5	6
rob. wykwalifik.	1	2	3	4	5	6
prac.umysłowi bez wyższ.wykształc.	3	2	1	4	5	6
prac. umysł. z wyższym wykształc.	2	4	3	1	5-6	5-6

^{x/} Odsetki przekraczają 100%, gdyż badani mogli wskazać 2 odpowiedzi

3. Poglądy dotyczące moralności zawodowej

34% badanych odpowiedziało, że reguła przestrzegania zasad uczciwości zawodowej popłaca; zaś 50%, iż nie popłaca, gdyż lepiej powodzi się ludziom, którzy mniej się przejmują takimi zasadami; a raczej "starają się lawirować". /16% nie wyraziło swego zdania/.

Wzrost wykształcenia do poziomu średniego sprzyjał bardziej pesymistycznym opiniom w tej sprawie. Najwięcej wiary w opłacalność ścisłego przestrzegania zasad uczciwości zawodowej wyrazili ludzie młodzi do lat 19.

W drugiej części ankiety badaliśmy /na różnych przykładach sytuacyjnych/, w jakiej mierze opinia społeczna jest skłonna potępić lub usprawiedliwiać naruszenie zasad uczciwości w pracy zawodowej. Przykłady nie obejmowały sytuacji grożących bezpośrednio odpowiedzialnością karną, tylko takie jak np. oportunistyczne zachowanie wobec zwierzchnika ze świadomością, że jest to niekorzystne dla zakładu pracy; niedopatrzenie w obowiązkach w pogoni za dodatkowym zarobkiem, publiczne wypowiadanie się wbrew swemu sumieniu zawodowemu itp.

Fakty te podlegały znacznie częściej - słabszemu lub silniejszemu - potępieniu, niż usprawiedliwianiu /średnio w stosunku ok. 80% : 20%/, co zgodne jest z ogólną tendencją naszego społeczeństwa do sądów rygorystycznych /łatwo potępiających/. Jednak zdezydrowane potępienie zgłaszało w poszczególnych sytuacjach średnio ok. 43% ogółu.

Stosunkowo najczęściej usprawiedliwiano zachowanie podwładnego przyznającego rację zwierzchnikowi wbrew poczuciu, że decyzja zwierzchnika jest dla zakładu pracy niekorzystna.